

נהרונית צפה Potamogeton nodosus צמח רב-שנתי הגדל במקווי מים (יולי 2021)

ערגה אלוני

פתיח: נהרונית צפה היא אחד ממיני הצמחים החיים בתוך מקווי מים מתוקים. הצמח רב-שנתי טבול במים המכסה את שטח פניהם בעלים ותפרחות. בחורף הוא מתנוון, באביב הוא מתחדש מקנה-שורש המצוי בקרקע.

נהרונית צפה, הוא צמח עשבוני המשתייך למשפחת הנהרוניתיים הגדל במקווי מים. לצמח יש בקרקע קנה-שורש ממנו מסתעפים גבעולים אופקיים. הגבעולים בעלי מפרקים המפתחים שורשים וניצני רביה. מערכת שורשים דלה ומטרה לייצב את הצמח בקרקע.

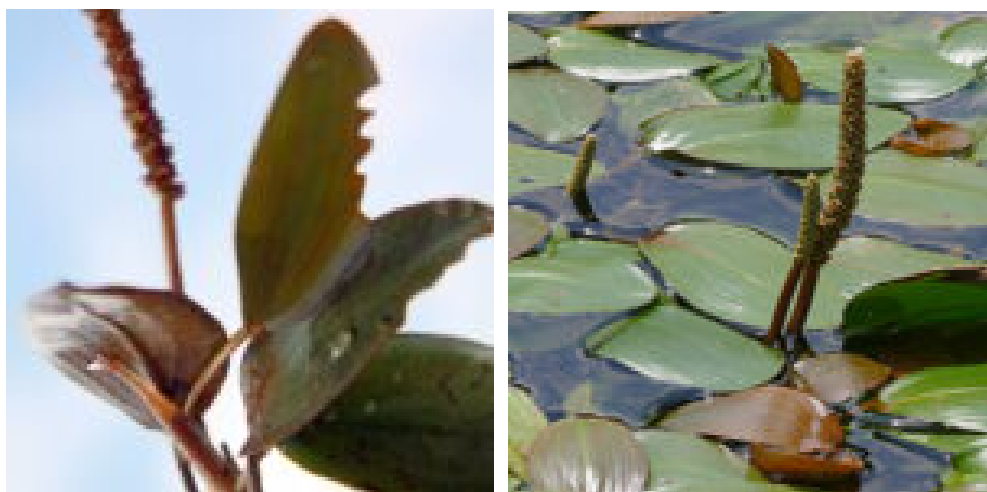

נהרונית צפה: קנה השורש בקרקע והעלים צפים על פני המים. צילמה ערגה אלוני ©

העלים מסורגים, מתפתחים מניצנים במפרק ממנו צומחים שני טיפוסי עלים: עלים טבולים שקופים גונם חום בהיר, צורתם דמוית אזמל אורכם 8 מ"מ (שמידע 2005). טיפוס שני הם עלים צפים. אלה עטופים בעלי לואי קרומיים החובקים את בסיס הגבעול ונראים כנדן, מסורגים על הגבעול. הפטוטרות ארוכות כעומק המים נושאות טרף דמוי אליפסה. אורכו 12-10 ס"מ רוחבו 3-4 ס"מ. העלה עולה אל פני המים גלול ונפרש עליהם. הטרף האליפטי מעוגל עד מחודד בראשו צבעו חום ירוק, עורקי העלה מקבילים. יכולת הציפה של עלים אלה קשור לשטח פנים גדול ולרקמת העלה: בין התאים בשכבה הפנימית הקרויה ארנכימה מצויים חללים בהם מאוכסן אוויר (פאהן 1987). העלים פרושים על המים ונתונים

לשינויים בגובה המפלס. עם עליית המפלס הפטוטרת מתארכת. בירידת המפלס העלים נתונים לחסדי המים. בחורף עם הירידה בטמפרטורה, מתים העלים ונותרים במים קני-שורש רדומים. באביב מתעוררים ניצני הצמיחה והצמח מבלבל בעלים חדשים.

נהרונית צפה פורחת ממאי עד אוגוסט. הפרחים מסודרים על גבעול גלילי זקוף המזדקר מעל המים לגובה 5-15 ס"מ, נושא בראשו תפרחת שהיא שיבולת. הפרחים דו-מיניים קטנים ולא בולטים. בעלי עטיף פשוט בן 4 עלי גביע ירוקים, אבקנים 4 השחלה עילית בנויה מ4 עלי שחלה מפורדים, בכל עלה שחלה ביצית אחת. עמוד העלי קצר (פינברון-דונו. דנין. 1991). אברי המין הנקביים מבשילים בטרם הבשילו אברי המין הנקביים (פרוטוגיניה). האבקת הפרחים נעשית ע"י רוח או מים.

נהרונית צפה: התפרחת שיבולת המתנשאת מעל המים. צילמה ערנה אלוני ©

לאחר ההפריה והבשלת הפרי התפרחת שוקעת במים. הפרי הוא אגוזית (ויזל, (אלון עורך) 1983). הצמח נפוץ בדרך מינית ע"י עופות או דגים, שאוכלים את הפרי ומשלשים את הזרעים הפוריים. הרבייה האל מינית מתקיימת באמצעות ניתוק חלקי קנה-שורש ונשיאתו למקום אחר, מניצני תרדמה הקרויים טוריונים, ומפקעיות רביה הנוצרות בסתיו. ניסויים במעבדה הראו כי פקעות אלה צמחו בתגובה למצע רווי מים בטמפרטורה של 15, 20 ו-25 מעלות צלזיוס. (Spencer et al 1992).

נהרונית צפה: מימין תפרחת בטרם פרוחה. משמאל: פרחים נקביים. צילמה ערנה אלוני ©

בית הגידול של הצמח הוא מים רדודים הזורמים באיטיות רוב ימות השנה. בעבר, נופי מים היו נפוצים וצמחי מים פארו אותם. כיום הם פחות שכיחים בעיקר בגלל ניצול המים ע"י האדם לצרכיו. הצמח מצוי בעמק עכו, שרון, פלשת, גליל עליון ותחתון, בקעת החולה, כנרת, בקעת בית שאן הגולן והחרמון.

תפוצתו בעולם נרחבת והוא גדל באזורים חמים באירופה, במזרח התיכון, אמריקה, אפריקה ואסיה. הסוג **נהרונית** כולל 90 מינים שתפוצתם, קוסמופוליטית. בארץ גדלים 8 מינים.

ספרות

ויזל י. פולק ג. כהן י. 1978. אקולוגיה של הצומח בארץ ישראל. אוניברסיטת ת"א. דפוס יד החמישה כפר חב"ד.

ויזל י. (אלון ע עורך) 1983. החי והצומח של א"י אנציקלופדיה שימושית מאוירת. משרד הביטחון, החברה להגנת הטבע כרך 11 עמ' 194-195

ויזל י. ליפשיץ נ. צמחי מים בישראל מצחים טבולים וטבולים למחצה אוניברסיטת ת"א.

פאהן א. 1987. אנטומיה של הצמח. הוצאת הקיבוץ המאוחד עמ' 254-257.

פינברון-דותן נ. דנין א. 1991. המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

שמידע א. 2005. צמחי ישראל המדריך השלם לצמחים ופרחים בא"י. הוצאת מפה.

Spencer DF. Gregory G. Ksander GG. 1992. Influence of temperature and moisture on vegetative propagule germination of Potamogeton species: implications for aquatic plant management. Volume 43, Issue 4 pp. 351-364

www.zimbabweflora.co.zw Flora of Zimbabwe

Flora of Pakistan: www.floras.org